

Tamás Gergely Alajos

- a majdnem elfelejtett ferences zenészerző

2015. szeptember 18-án lenne 100. esztendő a múlt századi magyar egyházi zene egyik – méltatlanul elfelejtett – kimagasló alakja: **Tamás Gergely Alajos** ferences zenészerző, karnagy, zenepedagógus. Alakját Balás Endre zenepedagógus-kántor „*Isten muzsikusa*” c. tanulmánya (Balás Endre: Isten muzsikusa. Vigília, 2015, megjelenés alatt) alapján idézzük fel.

Tamás G. Alajos Öregcsertőn (a Kalocsa melletti kis faluban) született, gimnáziumi tanulmányait Kalocsán, Pécsen és Jászberényben végezte. 1933-ban lépett be a Ferences rendbe, és mint a Kapisztrán Rendtartomány tagja, filozófiai és teológiai főiskolát végzett Gyöngyösön. 1941-ben szentelték áldozópappá. Gyöngyösi szolgálata alatt szervezte meg az első kórusát. Visszaemlékezése szerint ez olyan gyermekkor volt, ahol 500 „mezítlásbas fiú” és 80 férfi énekelt. Kodály Zoltán is hallotta őket és javasolta, hogy az ifjú páter végezzen rendszeres zenetanulmányokat. 1942/43-ban Budapesten először egyházzenei tanszakot végzett, majd utána zenészerzést tanult. Tanárai között volt Harmat Artúr és Bárdos Lajos.

1945-ben, közvetlenül Budapest ostromának befejeződése után – még főiskolai hallgatóként – a budai Margit körúti Ferences Templomban vegyes kórus létrehozását hirdette meg. Az új együttes neve *Kapisztrán Kórus* lett. 1947-ben Alajos atya megszervezte a *Kapisztrán Szimfonikus Zenekart* is. Már 1947-ben kantáta hangversenyre került sor, amit hamarosan az oratórium irodalom legnagyobb műveinek bemutatása követett. 1948 szeptemberében a Zeneakadémia Nagytermében Händel: *Messias* c. oratóriumát adták elő. Alajos atya a szöveget maga fordította magyar nyelvre, hogy segítse a betanulás tempóját.

1949-ben, amikor már folytak a koncepciók perek – ő együttesének továbbfejlesztését tervezte és létrehozta a Kapisztrán Gyermekkart. 1951 májusában az Államvédelmi Hatóság rendtársával együtt letartóztatta és kegyetlen kínzások után, csak 1951 Karácsonyán engedték szabadon. 1952-ben az Állami Egyházügyi Hivatal törölte a Ferences rendből. Ettől kezdve csak civil karnagyként és orgonistaként vezethette csoportjait. 1955-ben szervezte meg a Kapisztrán Gyermekzenekart (melynek e cikk szerzője is tagja volt – kiskorú hegedűsként...). 1959-től a budapesti Központi Hittudományi Akadémia énektanára lett.

1956-ban született meg Tamás G. Alajos első nagyméretű zeneműve – a *Nándorfehérvár 1456* c. oratórium. A mű ősbemutatójára 1956. október 22-én, az októberi forradalom előestéjén – óriási sikerrel került sor a Belvárosi Főplébánia Templomban, amely zsúfolásig megtelt. A „*Hunyadi bízzál*” c. koral a ké-

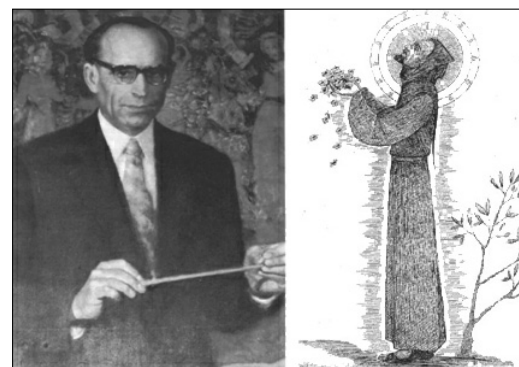
sőbbi titkos cserkészaláírók kedvelt énekévé vált. A hangversenyről a Magyar Rádió hangfelvételt készített, de a forradalom idején ez sajnos megsemmisült, viszont 1959-ben hanglemezre vették a művet az Amerikában élő magyarok összefogása által. Ugyanebben az évben született meg a *Kapisztrán mise* – főként az oratórium anyagának átvételével. 1958-ban mutatta be a Kapisztrán Gyermek-kórus és Gyermekzenekar a Kánai menyegző c. gyermek-kantátáját. Ettől kezdve majdnem minden évben új – nagyszabású művel jelentkezett: 1961: *Lacrimae Petri* (Péter könnyei) kantáta és *Missa Populi* – magyar nyelvű nép-mise, 1962: *Őrangyal mise* és 1964: *Missa Juventutis*; (gyermekegyüttesekre) 1965: *Kapisztrán opera* (ez utóbbi egy operapályázatra íródott, de bemutatására már nem került sor). Betegsége – amit sokan tartottak a kínzások következményének – 1966-ban felerősödött, ami végülis nagyon korai halálát okozta, 1967. augusztus 29-én, két héttel az 52. születésnapja előtt hunyt el Budapesten.

Páter Tamás G. Alajos szerzetes papként, pedagógusként, karnagyként és zenészerzőként egyaránt kivételes személyiség volt.

„*Nem volt papos egyházfi, gyűlölte a formáságokat, nem ismerte a rutinírozott pátosz hangját. Csendes, de mindig meggyőző volt a hangja. Mindenki csodálta higgadt józanságát...*” így összegezte gondolatait Alajos atyáról Végvári Vazul, a ferences paptárs. Igazi krisztusi ferences pap volt. „*A magát Isten tenyerén tudó ember mélységes szeretete és nyugalma*” sugárzott belőle – írta egyik tanítványa. A magas, barna sovány, szemüveges, mosolygó pap bensőséges, jó humorú bemondásait nemcsak az együttesek, de a hívek is kedvelték. Aszkéta külsejű, lánglelkű, vilámló tekintete mellett feltűnt végtelen szerénysége, egyszerűsége, mély embersége. Mindig ferences derűt sugárzott. Akik a gyermekkari próbákat hallották, pszichológusokat megszágyenítő emberismeretről, önfeláldozásról szóltak. Az amerikai zenekritikusok véleménye szerint a táncos ritmusú *Missa Juventutis* misében a gyermeki lelkületet tökéletesen ismerő szerző-pedagógus önmagát is bemutatja.

Rónay László „Egy nagy szándék története” címmel írt visszaemlékezést Alajos atyáról a Vigília c. folyóiratban 1970-ben. (P. Tamás Alajos Alapítvány archivuma. Rónay László: *Egy nagy szándék története*. Vigília 1970. szept.

http://vigilia.hu/node/Vigilia_1970_09_facsimile.pdf) Ebben azt olvashatjuk, hogy Alajos atya nagyon erős tempót diktált az együtteseknek, kezdetektől fogva. A karmester zenekarával és énekkarával együtt ismerte meg a nagy műveket, s rögtön kialakította magában koncepcióját is. Volt ebben valami eredeti külön-

TAMÁS GERGELY ALAJOS
1915–1967

ködés is, valami a messziről jött ember magamatogatásából és büszkeségéből; de épp a friss nagyakarás segítette a Kapisztrán Együttest a valóban nagy művészi teljesítményekhez.

Mit is mondhatna el a cikk szerzője -50-60 év távlatából – Alajos atyáról, a Kapisztránok kedves Lojzi bácsijáról – a Margit körúti zenés misékről, oratóriumokról, a gregorián énekekről, a Fekete Sas utcai próbaterem hangulatáról, a felejtethetetlen énekkari kirándulásokról és karácsonyokról, a fergeteges farsangi bálokról?

Hála édesapám „erőszakosságának”, már kicsi gyerekkoromtól kezdve magával vitt a zenés vasárnapi szentmisékre, ahol ő volt a tenor szólam vezetője és szólistája. Még most itt cseng a fülemben a szárnyaló, fényes hangja, amint zengett a legkülönfélébb, szebbnél szebb művek előadása során. Ott ültem az orgona padjának elején, a kórus rácsos korlátján át kukucskáltam ki, és néztem áhítattal, néha el-el fáradva, az akkor még latinul folyó szertartásokat. Bizony inkább csak az élmény maradt meg, hisz sokat nem értettem még akkor a liturgiából. De előttem van Lojzi bácsi szikár, de nagyon kedves alakja, amint hihetetlen erővel és sodró lendülettel vezényli a kórust és a zenekart. Feledhetetlenek a számomra a szentmisék végén játszott orgona improvizációi is. Ott ültem közvetlenül mellette, és – még most is – beleborzongok abba a hatalmas erőbe, ami ezekből az improvizációkból áradt. Ma már – öregedő fejjel, de ugyanolyan nyitott szívvel – érzem és tudom, hogy ott, akkor nem egy ember játszott, hanem maga az Isten szólt hozzánk Lojzi bácsi keze-lába segítségével. Olyan pedájjátékot, amit ő tudott, azt hiszem, senki sem tudna utánozni. Lojzi bácsi hallatlanul termékeny zenészerzői munkásságáról csak annyit tudok mondani, hogy ő is – mint sok más nagy zenészerző – *sugalmazásként* kapta ezeket a műveket a szellemi világból. Ember önmagától ilyen léptékű alkotásra képtelen lenne ennyire rövid idő alatt.

Halála után, közel 30 év múlva – 1995-ben jött létre a Páter Tamás Alajos Alapítvány, amelynek alapítója és mindmáig hűséges titkára Kovács Márta, Lojzi bácsi unokahuga.

Jelen megemlékezéssel egy volt Kapisztrán gyermekzenekari és felnőtt kórus tag szeretne tisztelni a nagy ferences zeneszerző emléke előtt.

Bozsai Gábor